

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Distinctio trigesima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

filii in actu spirandi, sed tres personæ nō dicuntur tres creatores, sed vnus creator: ergo pater & filius nō debent dici duo spiratores, sed vnus spirator.

2 Item si vnum relatiuorum dicitur multipliciter ita & reliquum, sed spirator & spiratus dicuntur correlatiuè, ergo si dicuntur plures spiratores, dicuntur plures spirati: sed istud non est verum, ergo nec illud.

3 IN CONTRARIUM est quod dicit Hilar. 2. de trin. cap. 2. Spiritum sanctum ab autoribus esse confitendum est, & eadem ratione à spiratoribus. Nō enim est à patre & filio alia actiōe quā spiratione. Item quicumque spirant sunt spiratores & spirantes (omne enim verbum resoluitur in verbum substantiuum, & suum participium & nomen verbale) sed pater & filius spirant, ergo possunt dici spirantes & spiratores.

4 RESPONSIO. Hæc quæstio non est de re, sed de modo loquendi. Et quia loquendū est vt plures, ideo quilibet modus dicendi cum probabilitate dictus tollerandus est. Dicunt ergo quidā quod pater & filius debent dici vnus spirator, quorum motiuum est, quia hæc est differentia inter nomina adiectiua & substantiua, quia cum nomen adiectiuum dicat rem suam in adiacentia ad alterum trahit numerum ab his quibus adiacet, esto quod forma per ipsum importata nō plurificetur, substantiuum autem quum nō dicat rem suam vt alteri adiacentē, non trahit ab altero numerum nisi ex sola plurificatione formæ importata per ipsum vt dictum fuit dist. 9. Ex hoc sic arguitur, substantiuum non plurificatur nisi forma vel res importata per ipsum plurificetur, sed spirator est substantiuum, & res importata per ipsum non plurificatur. Est enim tantum vnus actus spirandi quod nominaliter importatur per nomen spiratoris: ergo nullo modo possunt dici spiratores plures.

5 Secundum istum modum respondetur ad rationes in oppositum ad autoritatem Hilarii, quod Hilarium locutus est excessiue accipiens substantiuum pro adiectiuo. Ad aliud dicendum quod quicumque spirant sunt spirantes, non dicuntur tamen spiratores: licet enim verbum resoluitur per suum participium & in nomen verbale, tamen in participium resoluitur secundum eundem numerum, quia vtrumque tam verbum quam participium est adiectiuum, sed in nomē verbale quando est substantiuum non oportet quod resoluitur secundum eundem numerum, nisi res importata per vtrumque plurificetur, quod nō est in proposito. Et ideo pater & filius dicuntur duo spirantes, non autem duo spiratores.

6 Alius modus dicendi est, quod pater & filius possunt dici duo spiratores. Et isti de modo prædicandi adiectiuorum nominum dicunt sicut alii. De substantiuis autē probabiliter distinguunt hoc modo, quod nomina substantiua aut significant in abstracto aut in concreto. Si in abstracto tunc nunquā prædicantur pluraliter nisi res importata per ea plurificetur, quia talia rem suam important absq; habitudine ad supposita. Si in concreto, hoc potest esse dupliciter, quia vel illud concretum est nomen substantiæ, vt homo, asinus & huiusmodi: & in his est idem quod in abstractis, quia in his fortē suppositum importatum per concretum, & natura per abstractum, sunt idem. Et ideo vnum non dicitur pluraliter quin pluraliter dicitur reliquum, vnde nō sunt plures homines nisi sint plures humanitates. Vel illud concretum est nomen actus, sicut nomen verbale, vt doctor, cursor, & similia. Et quia actus intelligitur vt egrediens à supposito, ideo tale nomen semper prædicatur de pluribus suppositis pluraliter, sicut verbum & suum participiū. Pro hac opinione est ratio & exemplum. Ratio, quia omne nomē verbale degenerat in adiectiuum. Et ideo sequitur modus prædicandi adiectiuorum. Quod autem degeneret in adiectiuū, patet, ex hoc quod verē substantiua nunquam proprie sibi inuicem coniunguntur ex eadē parte enunciationis sine coniunctione media. Nō enim bene dicitur Sortes Plato currunt, sed Sortes & Plato currunt, Et idem est in omnibus. Nomina autem adiectiua absq; coniunctione adduntur substantiuis, vt dicendo Sortes musicus. Nunc autem nomina verbalia adduntur substantiuis verē sine coniunctione media, vt dicendo Petrus scriptor venit & inconuenienter valde interponeretur coniunctio dicendo Pe-

trus & scriptor venit, referendo ad idem suppositum. Et ideo nomina verbalia induunt modum adiectiuorum. Et ideo non est mirum si semper de pluribus suppositis prædicetur pluraliter more adiectiuorum. Exemplum est ad hoc, quia pluribus ducentibus nauem vnus est actus quo nauis ducitur scilicet motus eius, & tamen plures dicuntur esse ductores sicut plures ducentes, ergo similiter pluribus spirantibus Spiritum sanctum licet sit tamen vnus actus quo spiratur, possunt tamen dici plures spirantes & plures spiratores.

7 Istud tamen non est omnino simile, quia licet sit actus vnus motus nauis, tamē virtutes plurium ducentium nauem sunt plures & non vna. In proposito autem non solum actus spirandi est vnus imò virtus spiratiua in pluribus spirantibus est vnica propter quod magis possunt dici plures ductores nauis quā pater & filius possint dici plures spiratores Spiritus sancti.

8 SECVNDVM hunc modum respondetur ad rationes in oppositū. Ad primam cum dicitur quod omnes personæ cōueniunt in vno actu creandi, ideo dicitur vnus creator & non plures creatores. Dicendum quod non est omnino simile quod adducitur pro simili, quia si poneres vnus vnus suppositū absolutum in diuinis sicut ponunt Iudæi & Gentiles adhuc ei cōpeteret creare. Et ideo creatio non solū egreditur ab omnibus personis vt sunt vnū sed omnino videtur esse extra rationē actus creandi quod sit à pluribus personis, sed actus spirandi, licet sit à patre & filio vt sunt vnum in spiratiua potentia, tamen necessario supponit pluralitatem illorum qua non posita nullo modo esset iste actus in diuinis vt probatū fuit supra, propter quod magis conuenit dicere quod pater & filius sint plures spiratores quā quod pater & filius & Spiritus sanctus sint plures creatores.

9 Ad aliud, dicendum quod si vnum relatiuorum dicitur multipliciter multiplicitate rationum specificarum oportet alterum multipliciter dici. Si autē vnum plurificetur secundum numerum solum non oportet alterum multiplicari similiter, vnus enim pater refertur ad multos filios. Similiter in proposito vnus spiritus potest referri ad plures spiratores, quia illa pluralitas est solum secundum numerum suppositorum, & non solum secundum diuersitatem specificam relationum, imò nec secundum numerum relationum, quia vnica sola relatio est in patre & filio per quam referuntur ad Spiritum sanctum, sicut spiratores ad spiratum, ideo non valet.

DISTINCTIO XXX.
Sententia in generali & speciali.

Sunt enim quedam, &c. Superius determinauit Magister quomodo diuinæ personæ sint principium creatorum. Hic verō determinare intendit de his que de Deo dicuntur ex tempore. Vnde ista pars diuiditur in duas. Primò determinat suum intentum. Secundò incidentaliter soluit quandam quæstionem superius dictam, ibi, potest hic solui. Prima diuiditur in tres. Primò ostendit quædam de Deo dici ex tempore. Secundò ostendit modum quo de Deo dicuntur. Tertiò declaratum includit. Secunda ibi, Quomodo ergo obtinebit. Tertia ibi, Ex his aperte ostenditur. Prima diuiditur in tres. Primò proponit intentum. Secundò circa hoc mouet obiectionē. Tertiò soluit. Secunda ibi, Sed hic aliquis diceret. Tertia ibi, adduci potest. Hæc est sententia lectionis in generali.

2 IN SPECIALI verò sic procedit. Et proponit quod quedam temporaliter & relatiuè, & secundum accidens de Deo dicuntur non secundū accidens quod sit in Deo, sed quod est in creaturis vt creator, refugium, dominus, & similia. Non enim Deus potest ab æterno esse dominus, quia seruum non semper habuit, sed cepit habere ex tempore. Postea obiicit quod non videretur ex quo tempore cepit esse Deus, cum Deus sit dominus temporis quod non esse cepit in tempore nec ex tempore. Ad quod respondet quod dominus temporis cepit esse Deus quādo cepit tempus esse, vnde sicut tempus non cepit esse in tempore vel ex tempore, ita nec Deus dicitur dominus temporis vel in tempore vel ex tempore. Postea declarat modum qualiter ista de Deo dicuntur, & dicit quod Deus potest

potest ex noua relatione referri ad creaturam sine sui mutatione, quia ipsa relatio est realis in creatura, sed tamen appellatio relatiua est in diuini respectu creaturam, & ponit exemplum, sicut nummus sine sui mutatione fit precium, ita Deus sine sui mutatione fit creator. Postea concludit propositum dicens, Ex dictis manifestum est quod hæc quæ dicuntur de Deo ex tempore dicuntur sine sui mutatione & sine aliquo accidente sibi adueniente & sine aliqua reali habitudine. unde solum nomen relatiuum est. Vltimo soluit questionem quam supra reliquerat insolutam, scilicet quo modo Spiritus sanctus datus à se possit referri ad se, & responderet quod cum Spiritus sanctus dicitur datus vel missus à se relatiue dicitur ad eum cui datur, & est relatio secundum nomen & non secundum esse, sed sic est mutatio in illo cui datur nulla mutatione facta in dante. Et in hoc &c.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrum aliquid dicatur de Deo ex tempore.

Tho. 1. q. 13. ar. 7.

Circa distinctionem istam quaeruntur duo. Primum est vtrum aliquid dicatur de Deo ex tempore. Et videtur quod non, quia voces sunt signa rerum, sed in Deo nihil est ex tempore, sed totum ab æterno, ergo nullum nomen potest dici de Deo ex tempore.

2. Item de re temporali nihil potest dici ab æterno, vt videtur, ergo de re æterna nihil potest dici ex tempore, sed Deus est æternus, ergo &c.

3. Item si aliquid diceretur de Deo ex tempore aut diceretur necessario aut contingenter, non necessario, quia quæ necessario insunt semper insunt. Quæ autem ex tempore insunt, non semper insuerunt. Nec contingenter, quia quæ contingenter insunt, insunt per accidens, in Deo autem nullum est accidens, quare &c.

4. IN CONTRARIUM est Aug. & Magister in litera.

5. RESPONSIO. eorum quæ prædicantur de aliis quo quædam dicuntur absolute, quædam relatiue. Dicitur ergo quod nihil absolute dictum prædicatur de Deo ex tempore, sed aliqua quæ relatiue dicuntur, prædicantur de Deo ex tempore. Primum patet sic, omne quod dicitur de Deo absolute dicitur de Deo essentialiter, sicut homo de Sorte, & animal de homine: Cuius ratio est, quia prædicata omnia diuina vertuntur in substantiam excepta relatione secundum omnes doctores, sed prædicatum essentialiter semper dicitur de re (& vt dicitur sine calumnia saltem re existente) ergo omnia absoluta dicta de Deo semper & ab æterno dicuntur de eo, ergo non ex tempore solum vt nunc loquimur. Item nullum absolutum potest de nouo aduenire alicui sine eius mutatione, sed Deo repugnat omnis mutatio, ergo nihil absolutum potest deo conuenire de nouo siue ex tempore, minor patet de se, probatio maioris per Philosophum. 4. phys. qui attribuit solum relationibus quod possint alicui aduenire de nouo nulla facta mutatione in ipso, absolute ergo nullo modo adueniunt alicui de nouo, nisi per mutationem factam in ipso, mutatio autem non potest conuenire Deo, ergo &c. & sic patet primum.

6. Secundum patet sic, Omnis relatio vel relatiua denominationis requirit duo extrema secundum rem vel secundum rationem, natura enim relationis est quod sit inter duo, vel accepta vt duo, vbi ergo alteri relatiuorum competit solum referri ex tempore, oportet quod suo correlatiuo competat solum referri ex tempore. Alias esset dare relationem quæ non haberet nisi vnum extremum. Nunc est ita quod aliqua nomina relationem importantia creaturæ ad Deum conueniunt creaturæ ex tempore, vt esse saluum, esse creatum, ergo nomina prædictis correspondentia conueniunt Deo solum ex tempore, vt esse dominum, esse creatum, & similia.

7. AD PRIMVM argumentum dicitur quod voces absolute significant res quæ sunt in Deo, vt bonus, sapiens, & huiusmodi, & tales non dicuntur de deo ex tempore. Voces autem relatiue non significant res in Deo existentes, sed habitudines eius ad creaturas, habitudines dico non rei, sed rationis, vt patebit postea, & tales possunt dici de Deo ex tempore, quia non ponunt aliquid reale in ipso.

8. Ad secundam dicendum quod de re temporali bene prædicatur vel potest aliquid prædicari ab æterno, illud scilicet, quod dicit relationem rationis sicut esse intellectum, unde creatura fuit ab æterno intellecta Deo: Similiter ea quæ dicuntur relatione rationis possunt ex tempore dici de Deo.

9. Ad tertium dicitur quod accidens dicitur dupliciter. Vno modo prout dicit naturam conditiuam substantiam, & sic nihil dicitur de Deo per accidens. Alio modo dicitur accidens quod conuenit alicui per aliud: & hoc modo nihil prohibet quin deo conueniat per accidens, hoc est, per aliud aliqua habitudo rationis. Ex hoc enim quod deus intelligitur vt terminus habitudinis realis creaturæ ad ipsum conuenit secundum nostrum modum intelligendi quædam habitudo saltem rationis Dei ad creaturam.

QVÆSTIO SECUNDA.

Vtrum in creaturis relatio differat realiter à suo fundamento.

Non est specialis hæc questio apud Thomam, sed tractatur vniuersaliter de omni relatione à Cæsar. 1. no. 1. q. 23. ar. 2.

Secundo quaeritur de realitate relationis quæ dicuntur de Deo ex tempore. Et quaeritur primum vtrum in creaturis relatio differat realiter à suo fundamento, & secundum quaeritur, vtrum relationes Dei ad creaturas quæ conueniunt ei ex tempore sint reales. Ad primum sic proceditur. Et arguitur quod relatio non sit alia res à suo fundamento sic. Quæcumque differunt realiter in eodem supposito faciunt compositionem, sed relatio cum suo fundamento non facit compositionem, ergo non differunt realiter à suo fundamento, maior videtur manifesta, quia rei ad rem videtur esse realis compositio. Minor similiter patet, quia album simile alteri albo non est compositum quam si album esset solum.

2. Item illud quod aduenit alicui de nouo sine eius mutatione non differat ab eo realiter, sed relatio aduenit suo fundamento sine eius mutatione, vt dicitur. 4. phys. ergo non est alia res. maior probatur, quia noua res non potest aduenire alicui nisi per nouam actionem, noua autem actio facit nouam mutationem circa subiectum, quare, &c.

3. IN CONTRARIUM arguitur sic, quæ differunt primis differentiis entis realis sunt diuersæ res, sed fundamentum & relatio differunt primis differentiis entis, scilicet per absolutum & respectum, ergo sunt res diuersæ.

4. RESPONSIO. Circa questionem istam proceditur sic, quia primum ponitur aliorum opiniones. Secundum declarat veritas questionis.

5. QVANTVM ad primum sunt duæ opiniones. Vna est quod relatio & suum fundamentum differunt realiter, scilicet diuersæ res facientes veram compositionem in suo fundamento relato, ita quod similitudo fundata in albedine, facit compositionem cum ea in ipso simili, quod sunt diuersæ res probatur tripliciter. Primum sic, Diuisio entis extra animam est in diuersas res extra animam, sed diuisio entis in substantiam, quantitatem, qualitatem, relationem, est huiusmodi vt patet in. 6. & 7. metaph. ergo relatio dicit diuersam rem à quantitate & qualitate in quibus fundatur. Secundum sic, relatio circumscribit fundamentum est, aut ergo est ens reale aut non, si sic habetur propositum, scilicet quod dicit aliam realitatem à fundamento, si non tunc relatio circumscribit fundamentum est nihil vel ens rationis, sed in nullum illorum diuinitur ens reale, ergo ens reale non diuidetur in relationem & alia prædicamenta quod est falsum. Tertium sic, nulla res accidit sibi ipsi, sed relatio accidit suo fundamento, alioquin fundamentum non posset esse sine relatione, puta albedo sine similitudine, quod falsum est, ergo relatio est alia res à fundamento.

6. Quid autem illa duo faciant compositionem in relato, probatur sic, Diuersæ essentia vel qualescunque diuersæ res, non possunt facere vnum nisi per compositionem, sed relatio & fundamentum suum sunt diuersæ essentia, vel saltem diuersæ res, ergo faciunt compositionem in subiecto. Addunt tamē isti quod relatio potest alicui aduenire de nouo nulla facta mutatione in ipso secundum aliquid absolutum, sed solum in alio, vt patet de albo. Si enim sit solum ad nihil refertur relatione similitudinis. Si autem de nouo aliud fiat album, ipsum quidem mutabitur

tabitur secundum duo, scilicet secundum albedinem, & secundum similitudinem, sed primum album tabitur solum secundum vnum, scilicet secundum similitudinem accipiendo respectum reatiuum quem prius non habebat: Et hoc videtur innuere Simplicius super librum prædicatorum, ubi dicit quod illud quod est ad alterum est quodammodo in diuersis, vel diuersa exigit. Et ideo generatio & corruptio illorum adheret illis ad quæ aliquo modo se habent: Et quantum ipsa secundum se nihil patiuntur, aliis tamen mutatis commutantur. Est ergo intentio istorum, quod relatio differt realiter à suo fundamento, & facit cum eo compositionem, & nihilominus potest alicui aduenire ex alterius mutatione.

7. Iam opinionem non credo esse veram, maxime quantum ad hoc quod dicitur quod relatio facit compositionem cum suo fundamento, & quod potest aduenire alicui ex alterius mutatione, quod patet sic, quia si relatio (faciens compositionem cum suo fundamento secundum istos) potest aduenire alicui ex alterius mutatione, aut hoc esset ex sola alterius mutatione, aut cum mutatione illius cui aduenit noua relatio. Non ex sola mutatione alterius propter duo. Primum est quod sicut distinctio suppositorum sunt distinctæ actiones, ita & distinctæ passionēs, seu receptiones, sed duo supposita distincta sic habent distinctas actiones, quod ex actione vnus aliud nullo modo est agens secundum aliquid absolutum, vel secundum aliquid respectuum, ergo similiter ex hoc quod patitur, recipit vel mutatur, aliud nullo modo recipit aliquid absolutum vel relatum, vel qualitercunque patitur seu mutatur. Secundum est, quod omne illud quod se habet aliter nunc quam prius est verè mutatum in se, sed omne quod recipit aliud realiter à se differens, & faciens cum eo compositionem se habet aliter nunc quam prius, ergo verè est mutatum in se, & non solum alterum, maior patet ex definitione mutationis, quia mutatio est per quæ aliquid se habet nunc aliter quam prius, minor patet ex ipsa ratione terminorum, quia quod est prius simplex, & deinde cum altero compositum se habet nunc aliter quam prius. Item nec ex mutatione alterius cum mutatione illius quod recipit relationem propter duo. Primum est, quia si sit aliqua mutatio per quam aliquid sit album, & per quam aliquid existens prius album sit ei simile recipiendo relationem similitudinis, tunc ista secunda actio terminatur per se & immediate ad relationem, quod est contra Philosophum. Physic. Secundum est, quod agens & passum oportet prius esse approximata saltem ordine nature quam vnum agat in alterum. Sed agens quod facit aliquid album ultra mare nullo modo est approximatum albo prius existenti circa mare, ergo fati mirum est, imò improbable dicere, quod tale agens aliquam actionem habeat circa tale passum imprimèdo alicui non solum faciens compositionem cum eo, sed qualitercunque realiter diuersum.

8. Item si relatio similitudinis faciet compositionem in albo respectu alterius albi eadem ratione, relatio similitudinis eiusdem albi ad nigrum faciet compositionem cum eodem, & relatio eius ad suam causam similiter faciat nouam compositionem cum eo & relatio eius ad visum ut agens ad passum, & sic de quasi infinitis relationibus, quæ possunt in eodem fundari, quod videtur magnum inconueniens, quare &c. Ad rationes istius opinionis patebit solutio inferius.

9. Alia opinio est, quod relatio differt à suo fundamento realiter, & tamen non facit compositionem cum ipso, quia illud per quod relatio differt à suo fundamento nihil ponit in eodem subiecto cum fundamento, quod declarat sic, relatio enim, vt dicunt, importat duo, vnum in recto quod ponit in suo subiecto, & aliud in obliquo, scilicet terminum ad quem. Verbi gratia paternitas quæ est relatio patris ad filium importat aliquid in recto quod est in patre subiectiuè, importat etiam filium vt terminum ad quem est. Et vtunque est de ratione relationis, quod enim illud quod ponit in subiecto quod refertur per eam sit de ratione eius patet, quia sicut qualitas est formaliter refertur, ita relatio est qua habens eam formaliter refertur, sed hoc non esset nisi includeret in sua ratione illud quod ponit in subiecto quod refertur, quare &c. Quod autem includat in sua ratione terminum patet dupliciter. Primum,

quia illud quo remoto relatio non remanet, nec in re, nec in intellectu includitur in ratione relationis, sed terminus est huiusmodi, e. g. go &c. ma. patet, quia vnumquodque potest saltem manere in intellectu sine eo quod non est de ratione eius. Etiam minor patet quia ablato termino ad quem relatio non manet nec in re nec in intellectu quare &c. Secundum quia relatio non consistit in ad aliquid aliud se habere, sed illud aliquid ad quod se habet est terminus ad quem, ergo &c. Dicit ergo ista positio quod relatio quantum ad hoc quod dicit in recto, & ponit in suo subiecto non dicit aliam rem à suo fundamento sed dicit eandem rem tamen sub alia ratione. Sed quantum ad terminum ad quem est, dicit aliam rem à suo fundamento & per consequens relatio non facit compositionem cum fundamento suo, quia non includit aliam rem nisi terminum ad quem est in eodem subiecto cum fundamento. Et ista probantur ratione vnica quæ talis est. Relatio non differt à suo fundamento nisi per terminum ad quem, quem importat, sed relatio non ponit terminum ad quem in suo subiecto in quo est suum fundamentum, ergo relatio non ponit aliquid diuersum in suo subiecto à suo fundamento. Maior patet, quia relatio non differt à suo fundamento nisi per illud per quod differt ab absoluto, sed relatio non differt ab absoluto nisi per hoc quod importat terminum ad quem, ergo &c. Differt ergo relatio à suo fundamento realiter, quia includit terminum ad quem, quem non includit fundamentum, sed non facit compositionem cum eo, quia non ponit terminum in eodem subiecto cum fundamento, nec aliquam aliam realitatem, & vt sic non differt à suo fundamento, sed solum ratione termini ad quem.

10. Contra positionem istam arguitur dupliciter. Primum quia non videtur ire ad intellectum quæstionis, quia quæstio est de reali differetia vel reali identitate relationis, & sui fundamenti quæ est quæstio metaphysica, & non de differetia nominum quæ est quæstio grammaticalis, sed res absoluta vel relatio in suo esse reali non habet rectum vel obliquum, sed solum voces significantiæ quæ pertinet ad grammaticum, ergo ad quæstionem de identitate vel diuersitate rerum secundum suam realitatem non est respondendum per distinctionem inter rectum & obliquum.

11. Secundum arguitur ad rem dimittendo nomina, scilicet, aut relatio est aliqua realis entitas, aut nulla, si nulla tunc non est prædicamentum, quia secundum istos ens reale diuiditur in decem prædicamenta tanquam in decem realitates. Si verò sit aliqua realitas aut est realitas sui fundamenti præcisè, aut sui termini præcisè, aut realitas vtriusque formaliter & quidditatiuè, aut est habitudo metaphysica differens ab vtroque realiter. Si primum dicatur scilicet quod relatio sit præcisè realitas fundamenti sequuntur duo inconuenientia contra eos. Primum est quod relatio non erit essentialiter respectus, quia illud quod est essentialiter absolutum non est essentialiter respectus, sed si relatio sit præcisè realitas sui fundamenti, ipsa est præcisè, & formaliter, & essentialiter absolutum quoddam sicut & suum fundamentum, ergo ipsa non erit essentialiter & formaliter respectus, quod videtur magnum inconueniens & contra definitionem eius esse, quia relationis ratio est esse ad aliud, ratio autem absoluti non est esse ad aliud, sed ad se. Secundum est, quia si relatio est esse præcisè idem quod suum fundamentum, sequitur quod ipsa & suum fundamentum sint formaliter vnum prædicatum, quod similiter est inconueniens.

12. Si dicatur quod non imò essent diuersa prædicata ratione connotati quia relatio connotat terminum ad quem, quem non connotat fundamentum. Contra, quia licet nomen similitudinis connotet aliquid in Sorte quod non connotat nomen albedinis tamè si eadè res est præcisè & formaliter albedo & similitudo impossibile est quod illa vna res connotet terminum & sic sit relatio, & non connotet & sic sit fundamentum, quia impossibile est quod eidem rei respectu eiusdem conueniant simul connotare vel exigere aliquid, & non connotare & non exigere illud nisi eidem rei respectu eiusdem conueniant contradictoria realiter quod est impossibile. Et confirmatur, quia eidem nominum non potest conuenire simul connotare aliquid & non connotare significatiuè, ergo eidem rei non potest conuenire simul connotare, vel exigere aliquam rem & non connotare

vel exigere eandem realiter. Et quod dicunt aliqui quod ex parte rei est ista connotatio, quia aliud est existere secundum se, & aliud coexistere alteri, & ex parte rei aliud requiritur ad verificandum aliquid coexistere alteri quod non requiritur ad verificandum ipsum existere in se. Non valet quia licet nomen coexistentia, connotat aliquid quod non connotat nomen existentia, & aliquid requiritur ut verificetur de aliquo quod non requirit nomen existentia; tamen impossibile est quod illud quod est realis essentia alicuius præcisè connotet vel requirat realiter aliquid & non connotet vel requirat realiter illud idè, propter quod si albedo Sortis & eius similitudo sunt præcisè & formaliter eadem realitas, impossibile est quod illa res connotet aliquid & non connotet illud quantum ad verificandum unum nomen puta nomen similitudinis de Sorte aliquid requiratur sibi coexistens quod non requiritur ad verificandum albedinem de ipso, quia unum nomen sumitur ex conceptu unius rei præcisè, scilicet nomen albedinis aliud autem sumitur ex conceptu duarum scilicet, nomen similitudinis ut infra patebit. Nos autè sicut dictum est, querimus de rebus & non de nominibus. Si autem detur secundum membrum, scilicet quod relatio sit præcisè realitas sui termini, sequuntur eadè inconuenientia quæ dicta sunt, & per easdem rationes, & adhuc quædam magna absurditas, scilicet quod realitas relationis sit distincta secundum suppositum à realitate sui fundamenti, quia terminus relationis frequenter est in alio supposito quàm sit fundamentum, sed quia non credo quod aliquis hoc sentiat, ideo non plus dico de hoc. Si autem detur tertium membrum, scilicet quod realitas relationis sit realitas utriusque fundamenti scilicet & termini, formaliter & quidditatiuè adhuc sequuntur eadè inconuenientia quæ prius, & possunt eodem modo deduci, & præter hoc sequitur aliud inconueniens satis absurdum, scilicet quod similitudo Platonis ad Sortem sit æquè formaliter albedo Sortis, sicut albedo Platonis & e converso, quia similitudo Sortis ad Platonem æquè essentialiter includit albedinem utriusque; & per consequens similitudo Sortis ad Platonem, & Platonis ad Sortem esset vna numero tantum, quia quilibet includeret easdem partes numero essentialiter. Et æqualiter, & iterum nulla relatio esset aliquid unum, sed formaliter plura, quæ sunt adeo inconuenientia quod non credo aliquem intelligentem hoc sentire. relinquatur ergo quod ex quo realitas relationis non est præcisè realitas sui fundamenti, nec præcisè realitas extremi, nec realitas utriusque simul formaliter & quidditatiuè quod ipsa sit realitas habitudinis mediæ realiter differens ab utroque vel ipsa non est aliqua realitas secundum se.

13 Ad rationem eorum dicendum est per interemptionem maioris, quod relatio si sit aliqua realitas differt à suo fundamento per aliud quàm per terminum ad quem. Et cum probatur quod relatio non differt à suo fundamento nisi per illud per quod differt ab absoluto, verum est, & cum dicitur in minore, quod relatio non differt ab absoluto, nisi per hoc quod importat terminum ad quem, falsum est, imò differt primo & per se, per hoc quod est essentialiter quiddam respectus unius ad alterum. Per hoc enim quod importaret solum terminum ad quem non posset differre ab absoluto, quum utrumque sit absolutum, nisi forte sicut differunt duo absoluta ab vno absoluto, quæ differentiam non querimus. Et iterum nihil differt ab altero realiter & quidditatiuè & formaliter per illud quod est extrinsecum à sua formali & reali quidditate, sed extrinsecum quod relatio connotat in obliquo secundum istos non est intrinsecè de reali & formali quidditate relationis, sed se habet omnino extrinsecè etiam secundum dictum eorum, dicunt enim quod sicut qualitas est qua formaliter quales dicimur, ita relatio est secundum quæ subiectum habens eam formaliter refertur. Et ideo sicut tota essentia & formalis quidditas qualitatis est in eo quod per ipsam denominatur quales, ita tota essentia & formalis quidditas relationis est in subiecto relato quod per eam formaliter refertur.

14 Dicendum est ergo aliter, quod relatio dicitur dupliciter. Vno modo pro respectu reali existente in rerum natura consequente ad suum fundamentum per se vel accidentaliter, per se sicut esse in alio sequitur ad naturam acci-

dentis accidentaliter sicut tangi vel tangere accidentaliter aduenit corporibus se tangentibus. Alio modo relatio accipitur prædicamentaliter, & sic quantum est de necessitate prædicamenti relationis non dicit respectum realem, sed denominationem realem, ut infra patebit. Si ergo primo modo accipiatur relatio, dicendum quod talis relatio in creaturis realiter differt à suo fundamento, non facit tamen compositionem cum ipso, quod differat realiter, probatur sic, sicut se habent modi essendi in se, & in alio ad ea in quibus fundantur, ita se habet modus essendi ad aliud ad illud in quo fundatur, sed modus essendi in se, & modus essendi in alio differunt realiter ab illis in quibus fundantur, ergo similiter modus essendi ad aliud qui est ipse respectus relatiuus differt realiter à suo fundamento, maior de se patet, sed minor probatur sic, illa quæ se habent quod vnita possunt separari sic quod unum remaneat in integritate nature suæ sine alio, differunt realiter. Si tamen utrumque sit res, sed esse in se, vel per se, & esse in alio, & ea in quibus habent fundari sunt huiusmodi, fundatur enim modus essendi in se vel per se in substantia completa & modus essendi in alio in forma inherente ut est accidens. Videmus autè quod utraq; natura remanet in integritate sua absque tali modo sicut natura humana in Christo non per se existit, & accidentia in sacramento non per se existunt in alio, saltem quantitas, ergo tales modi essendi differunt realiter ab eis in quibus fundantur. Et hæc fuit minor, sequitur conclusio.

15 Secundum patet, scilicet quod non faciat compositionem cum fundamento, & hoc similiter medio ut prius, quia sicut se habet esse in alio ad id in quo fundatur, sic se habet esse ad aliud ad suum fundamentum, sed esse in alio non facit compositionem cum eo in quo fundatur, ergo nec esse ad aliud, maior patet de se, minor probatur, quia omne quod componitur ex aliquibus componentibus se habet ad illa sicut totum ad partes. Partium autè quædam sunt quæitatiuæ, quarum vna non est in alia, sed iuxta aliam positione differens. Alia verò se habent ut materia & forma substantialis, vel ut subiectum & forma accidentalis. Cõstat autem quod esse in alio & accidens absolutum in quo fundatur puta qualitas vel quantitas non faciunt unum compositum, tanquam partes quantitatiuæ positione differentes. Item nec ut materia seu subiectum & forma faciunt unum compositum quatenus unum est in alio informatiue vel inherenter. Ad cuius probationem præintelligendum est, quod res dicitur analogicè de re absoluta et de respectu, sed per prius & simpliciter de re absoluta. Per posterius autè & secundum quid de respectu qui non est res, nisi quia est realis modus essendi. Vnde habet minimum de entitate, quia est solum modus entitatis, & non est entitas habens modum, sed modus tantum; res ergo dicta per se & simpliciter qualis est absoluta cum omni re absoluta facit compositionem, sed illud quod dicitur secundario res, & secundum quid cum nullam facit compositionem, nec cum absoluto, nec cum relato, & hoc potest probari sic, si relatio vel quicumque respectus & fundamentum eius faceret compositionem hoc esset, quia unum esset in quo aliud, & alterum esset quod in alio. Vel ut clarius dicatur unum esset quod inhæret (scilicet respectus) & aliud cui inhæret, scilicet fundamentum, sed illud non potest esse, quia illud quod est in alio, ut ei inhærens est res habens modum, & non est modus solum: Ex quo enim est res & saltem largè. Et quia est in alio inherenter modum habet essendi, sed respectus est modus solum, & non res modum habens ut dictum est, ergo ei non competit esse in alio modo quo ex talibus fit compositio.

16 Et videtur mihi, saluo meliori iudicio, quod sicut res per se subsistens est res absoluta habens modum talem essendi ex sua independentia, ita res alteri inhærens est res absoluta habens modum talem essendi ex sua dependentia. Vnde prius est negandum, quia nihil esset quod esset essentialiter respectus quod esset ponendum, quia illud quod est purè & essentialiter respectus esset in alio subiectiue inherenter. Sic igitur patet quod relatio vel quicumque respectus, qui est realis & actus talis dependentia vel coexistentia alterius differt realiter à suo fundamento, & tamen non facit compositionem cum eo: Et idem est de omni eo quod est solum modus essendi.

17 Si autem accipiatur respectus solum pro eo quod fuit ad relationem predicamentalem seu ad predicamentum relationis sicut videtur Philo. accipere 5. Metaph. & in predicamentis, ubi dicit quod album refertur ad aliud album. Et unum quantum ad aliud quantum secundum similitudinem, æqualitatem, & inæqualitatem. Sic ergo dicendum est quod talis relatio non differt realiter a fundamento, & per consequens non semper facit compositionem cum eo, quia talis relatio non semper est aliquid in rerum natura quod sit essentialiter respectus, sed est sola denominatio respectiva alicuius subiecti ex natura plurium. Verbi gratia, Sortes dicitur similis Platoni & econverso, non quod ista similitudo sit aliquid quod sit essentialiter respectus. Sed sic denominatur ex hoc, quod habet albedinem in se, & alius habet albedinem sicut ipse. Nam si Sortes denominaretur a sola albedine quæ est in ipso, alio existente vel non existente albo non diceretur similis, sed albus tantum. Sed cum dicitur similis, illa denominatio confurgit non solum ex albedine quæ est in ipso, sed ex albedine quæ est in alio. Unde cum dicitur quod Sortes est similis Platoni non est aliud dictum, nisi quod Sortes habet albedinem sicut Plato habet eam. Et idem dico de æqualitate & inæqualitate suo modo. Fortè hoc intellexerunt illi de secunda opinione, qui dicunt quod relatio importat unum in recto & aliud in obliquo, quia aliud pertinet ad solam denominationem sumptam ex diuersis rebus non confectam per actum intellectus. Et si sic intellexerunt, non video quod in hoc male dicant quod ad relationem predictas que fundantur super quantitatem & qualitatem. Sed quod idem dicant de omni relatione vel respectu non puto esse verum propter ea que iam dicta sunt, & alia que inferius dicentur.

18 Contra hanc opinionem quatenus dicitur relatiuas denominationes non esse reales respectus in rerum natura, & tamè pertinere ad predicamentum relationis sunt rationes primæ opinionis supra posite. Et ideo respondendum est ad eas. Ad primam concedendo maiore, quod diuisio entis extra animam est in diuersas res. Ad minorem cum dicitur quod ens extra animam diuiditur in substantiam, quantitatem, qualitatem, & relationem, &c.

19 Ad hoc dicunt alij de secunda opinione concedendo quod relatio differt realiter a tribus primis predicamentis, quia præter fundamentum importat terminum in obliquo. Sed illud non videtur bene dictum, quia nihil differt a predicamento quocumque per hoc quod includit rem illius predicamenti, sed per hoc potius conuenit, sed extremum qualitatis vel similitudinis est res eiusdem predicamenti cum fundamento: Est enim quædam quantitas vel qualitas sicut fundamentum, ergo relatio talis non differt a predicamento quantitatis vel qualitatis ratione extremi plusquam ratione fundamenti, sed si importaret fundamentum solum simpliciter pertineret ad predicamentum quantitatis vel qualitatis, ergo quia cum fundamento importat extremum quod est eiusdem predicamenti dupliciter pertinet ad illud predicamentum.

20 Et ideo dicendum est aliter, quod diuisio entis extra animam non est in decem predicamenta secundum formas eorum rationes quia nullum predicamentum in se constituitur, vel ab alio distinguitur, nisi concurrere operatione intellectus. Predicamentum enim quodlibet in se continet ordinem predicabilium secundum sub & supra sub ratione speciei, generis, & differentie, quæ non possunt esse sine operatione intellectus, distinguitur etiam unum predicamentum ab alio secundum figuram predicationis ut patet ex 5. Metaph. cap. de vno. Vbi dicitur quod eadem genere sunt, quorum est eadem figura predicationis. Et loquitur de genere predicamentali, modus autem predicandi supponit actum intelligendi, ergo ens extra animam non distinguitur in decem predicamenta secundum formales rationes eorum, quibus constituuntur & distinguuntur, sed diuiditur ens extra animam in decem predicamenta, quoad res quæ præstant sufficiens fundamentum ex modis predicandi, ut sit realis predicatio, & non ficta. Et quia aliqua res secundum se accepta cum alia potest variare figuram predicationis multis modis, ideo non oportet quod semper plurificentur res extra animam secundum plurificationem predicamentorum seu modorum predicam

di, nec oportet quod semper illud quod importatur formalis predicatione, sit aliquid realiter distinctum ab aliis omnibus rebus diuisim vel cõiunctim acceptis, sicut dictum est de qualitate & similitudine.

21 Ad secundum patet per idem quod relatio quæ est essentialiter & realiter respectus differt realiter a fundamento, relatio verò quæ est sola realis denominatio respectiva differt a fundamento, quia sumitur non solum ab ipso secundum se, sed etiam hoc ab extremo, nec illud quod importatur per talem denominationem est nihil, vel ens rationis, sed vera res sumpta cum alia, sicut Sortes dicitur similis Platoni, quia habet albedinem sicut Plato.

22 Ad tertium dicendum quod relatio quæ est respectus realis accidit fundamento, ut aliquid realiter diuersum ab eo, relatio autem quæ est denominatio respectiva accidit fundamento, quia sumitur non solum ab ipso, sed ab extremo, quod non requiritur ad esse fundamentum secundum se, & sic patet qualiter se habet fundamentum & relatio in creaturis.

23 AD RATIONES principales respondendum est ad primam, quum dicitur quod quæcumque differunt realiter in eodem supposito faciunt compositionem, dicendum quod verum est si vtrunque sit absolutum. Si autem vnum sit absolutum, & aliud si solus respectus vel denominatio respectiva sumpta ex pluribus talia non faciunt compositionem sicut declaratum fuit: & sic est in proposito de fundamento & relatione.

24 Ad secundum dicendum est quod realis respectus extrinsecus adueniens bene potest aduenire alicui sine eius mutatione, & tamen est alia res a suo fundamento sicut modus rei est alia res ab eo cuius est modus. Et cum dicitur quod noua res non potest aduenire alicui sine eius mutatione nisi per nouam actionem, verum est de re absoluta, de respectu autem maxime extrinsecus adueniente non est verum, vel de respectiva denominatione.

25 AD ARGUMENTVM alterius partis dicendum est quod fundamentum & respectus realis differunt primis differentiis entis modo quo dictum fuit prius, sed denominatio respectiva non differt a suo fundamento de re, per differentias entis. Sed quia est nomen sumptum non solum a fundamento suo, sed etiam a termino. Et ideo non differt a fundamento realiter, sed solum est nomen sumptum ex pluribus.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum relationes quæ dicuntur de deo ex tempore sint reales.

DEinde queritur vtrum relationes quæ dicuntur de Deo ex tempore sint reales. Et videtur quod sic, quia illud quod est secundum rationem tantum, non manet cessante intellectu formante rationem, sed cessante omni intellectu ratiocinante adhuc Deus esset Dominus & creator, & tamen hæc dicuntur de Deo relatiue ex tempore, ergo &c.

1 Item relationes quæ habent reale fundamentum, & reale extremum sunt relationes reales, sed relationes quibus Deus refertur ad creaturam ex tempore sunt huiusmodi, habent enim reale extremum, scilicet creaturam, & reale fundamentum, diuinum enim fundatur super potestatem diuinam. Et creator super actionem, ergo &c.

2 Item quod relatio dei ad creaturam ex tempore non sit realis, hoc est vel ad vitandum mutationem, vel ad vitandum compositionem, non ad vitandum mutationem, quia secundum Philo. 5. Physic. relatio realis aduenit alicui de nouo sine eius mutatione, nec ad vitandum compositionem, quia nihil potest de nouo esse compositum nisi per mutationem factam circa ipsum. Tale enim habet se nunc aliter quam prius. & hoc est mutatum esse. Cum ergo realis relatio adueniat sine mutatione ut dictum est, patet quod ipsa non facit cum eo cui aduenit compositionem, quare, &c.

3 IN CONTRARIVM est, quia nihil est in Deo realiter quod non sit æternum, sed tales relationes non sunt æternæ, sed ex tempore, ergo non sunt realiter in Deo. Ad idem est quod dicit Aug. & Magister in litera, quod tales relationes sunt tantum appellationes relatiuæ.

RESPONSIO. Hic sunt duo videnda. Primum est, unde habeat relatio quod sit realis. Secundum est illud quod queritur principaliter scilicet utrum relationes que dicuntur de deo ex tempore sint reales.

¶ QVANTVM ad primum dicunt quidam quod quinq; requiruntur ad relationem realem. Primum est quod sit alicuius rei existentis extra animam, quia non entis non potest esse realis relatio. Refertur enim realiter supponit vel saltem coexistit esse reale. Secundum est, quod refertur sit ratio fundamentalis quare refertur sicut in motu in quantum motu est aliquid scilicet potentia actus in qua fundatur respectus eius ad mobile, & propter defectum istius conditionis intellectus in quantum huiusmodi non refertur ad intelligentem, quia intellectum in quantum intellectum denominatur ab actu intelligendi, qui nihil secundum rem ponit in intellectu, sed solum in intelligente. & hæc duo sumuntur ex parte subiecti. Tertium est quod terminus ad quem est relatio sit res, quia ad nihil non est relatio realis. Quartum est, quod sit diversum realiter a suo correlatio, quia eiusdem ad seipsum non est relatio realis. Cum enim ratio relationis sit esse ad aliud si non est aliud realiter, non erit relatio realis, & duo vltima sumuntur ex parte termini. Quintum est quod requiratur quod extrema sint eiusdem ordinis, quod sic exponunt. videlicet quod vel ambo sint extra genus, ut paternitas & filio in diuinis, vel quod utrunque sit in genere ita quod si vna relatio sit species determinata & limitata in genere relationis, alia sit in eodem genere ex opposito sibi proportionaliter respondens. Et quia istud deficit in relatione dei ad creaturam, quia relatio creature ad deum est limitata ad certum genus & ad certam speciem, relatio vero dei ad creaturam non sic, imò per vnum & idem re quod est illimitatum ad genus & ad speciem, refertur ad omnia ad que natum refertur, & secundum omnem modum quo natus est refertur. ideo Deus non refertur realiter ad creaturam, licet creatura referatur realiter ad Deum.

7 Hæc autem opinio deficit in multis. Primum in hoc quod ponit quinq; requiri ad hoc quod relatio sit realis, quia hæc quinque aut requiruntur ad realitatem relationis, ut causa, aut non, vel aliqua sic, aliqua non, non potest dici quod omnia requirantur ut causa, quia vel quodlibet eorum esset causa secundum se in alio et in alio genere cause, quod esse non potest, pro eo quod hæc sunt quinque & tamē non sunt nisi quatuor genera causarum, vel omnes concurrunt ad vnum genus cause, quod similiter non potest esse, quia non omnia illa quinque habent eandem habitudinem ad relationem ut de se patet, quod tamen oporteret si concurrerent ad vnum genus cause, vel quedam eorum concurrerent ad aliud genus cause, puta duo prima, que se tenent ex parte subiecti. Et alia concurrerent ad aliud genus cause, puta tertium & quartum, que se tenent ex parte termini, quod etiā esse non potest, quia terminus relationis, que est opposita relatio non potest habere aliquam causalitatem, super aliam relationem sibi ex opposito respondentem, quia quælibet haberet eandem causalitatem super aliam cōuersim cum quælibet sit terminus alterius, & esset circulatio quod est inconueniens in causis eiusdem rationis. Oportet ergo quod quedam eorum sint cause, & quedam non. Et tunc illa que sunt cause debuerunt assignari, alia vero non, aut quod nullum eorum sit causa, & tunc non est in aliquo responsum ad questionem qua queritur a quo habet relatio quod sit realis. Specialiter autem quod illud quintum requiritur ad realitatem relationis. scilicet quod extrema sint eiusdem ordinis exponendo sicut exponunt, non videtur verum, primo quia ipsum dictum videtur sibi ipsi repugnare. Dicunt enim quod creatura refertur realiter ad Deum, sed constat quod extrema istius relationis non sunt eiusdem ordinis, ergo esse eiusdem ordinis nihil facit ad realitatem relationis.

8 Si dicatur quod esse eiusdem ordinis non requiritur ad realitatem relationis, sed ad hoc quod hinc & inde sit mutua realis relatio in vtroque extremorum. Non valet primo, quia nos solum querimus quid est causa realis relationis. & patet quod esse eiusdem ordinis non facit ad hoc ut videmus in exemplo adducto de relatione creature ad Deum. Secundo quia ad hoc quod realitas relationis sit mutua in vtroque extremo solum requiritur quod causa realitatis re-

lationis sit in vtroque extremo, posita enim sufficiente causa ponitur effectus. Cum ergo identitas ordinis nihil faciat ad realitatem relationis (quia sine ea inuenitur realis relatio) videtur quod positis in vtroque extremo causis que sufficiunt ad realitatem relationis absque identitate ordinis ut dictum est debeat in vtroque realis relatio poni. Sed omnia que ponuntur requiri ad realitatem relationis sunt in relatione Dei ad creaturam, sicut in relatione creature ad Deum ut patet in illis quatuor que prius posita sunt, ergo non obstante diuersitate ordinis inter deum & creaturam ex vtraque parte debet esse realis relatio, quia sicut identitas ordinis nihil facit ad realitatem relationis, sic nihil facit ad hoc ut sit mutua realitas. Tertio quia ratio que assignatur de diuersitate ordinis inter deum & creaturam non est sufficiens, dicitur enim quod quia ambæ relationes non sunt limitate ad genus & speciem, vel ambæ illimitate, sed vna est limitata illa scilicet, que est creature ad Deum, alia vero illimitata scilicet illa que est Dei ad creaturam, ideo illa que est limitata est relatio secundum rem, illa vero que est illimitata est relatio secundum rationem.

9 Istud enim non videtur conuenienter dictum, quia esse limitatum & illimitatum potest facere quod ea quibus hæc conueniunt non dicantur vniuocæ, sed non potest facere quod differant sicut res & ratio. Verbi gratia, sapientia illimitata que est sapientia diuina, & sapientia limitata que est sapientia creata non dicuntur vniuocæ, sed tamē non differunt sicut res & ratio, imò sicut sapientia creata est realis sapientia, sic imò verius sapientia diuina est realis sapientia. Similiter in proposito relatio dei illimitata, & relatio creature limitata non dicuntur vniuocæ, sed propter hoc ut videtur, non differunt ut res & ratio, imò sicut relatio creata est realis relatio, sic & verius relatio diuina erit realis relatio, quia illimitata.

10 PROPTER hoc dicendum est aliter, quod relatio potest accipi dupliciter, ut patet ex præcedente questione, videlicet pro reali respectu existente in rerum natura, & consequente ad suum fundamentum per se vel per accidens, vel pro reali denominatione sumpta ex pluribus. Accipiendo primo modo relationem videlicet pro respectu consequente ad suum fundamentum per se, vel per accidens, si loquamur de respectu consequente per se ad fundamentum realitas talis respectus est totaliter & præcise ad realitatem fundamenti seu ad causam fundamenti, vocatur autem hic fundamentum reale, quando relatiuum ex natura alicuius existentis in ipso coexistit aliud: & hæc ratio communis est deo & creaturis. Sed in hoc est differentia, quia in creaturis in quibus sunt fundamenta distincta relationum oppositarum, talis coexistencia est propter dependentiam fundamenti ad fundamentum, sicut esse in alio in creaturis, in quibus iste modus essendi est realis, requirit fundamentum dependens ad aliud ut in quo, sed in diuinis in quibus est vnum fundamentum relationum oppositarum, talis coexistencia non est propter dependentiam, sed propter circumstantiam fundamenti, realitas autem accidentalis est ex realitate extremorum cum reali concursu eorum.

11 Ex hoc ad propositum dicendum est quod accipiendo relationem primo modo Deus non refertur ad creaturam realiter, sed accipiendo secundo modo, scilicet pro reali denominatione sumpta ex pluribus Deus refertur realiter ad creaturam ex tempore, ut cum dicitur dominus vel creator, aut creans. Primum patet, quia realis respectus consequens fundamentum per se simul est cum fundamento suo, sicut esse in alio simul est duratio cum natura accidentis, sed illud quod est simul cum natura diuina est ab æterno & non ex tempore, ergo nihil dictum de deo ex tempore potest esse realis respectus per se consequens ad naturam diuinam.

12 Item patet de respectu accidentaliter adueniente, quia talis respectus dicit nouum modum essendi, sicut patet de eo quod est tangi vel tangere & de consimilibus, sed deo nullus modus essendi potest aduenire, ergo nec talis accidentaliter respectus. Vtrunque istorum potest probari communi ratione scilicet, quicquid est in deo realiter necesse est esse, sed illud quod conuenit deo ex tempore, non est necesse esse, quia iam non esset ex tempore, ergo nihil tale est in deo realiter. Secundum patet quia cum creatura

tura sit a deo, sicut a causa producente, & conferuante, & regente, deus potest denominari non solum secundum ea que coepunt ei absolute, sed etiam secundum ea que comperunt ei in habitu ad creaturam, quia creatura est ex tempore, ideo talis denominatio competit deo ex tempore ut dicitur creator vel creans quomodo de nihilo alia producit, vel quomodo dicitur dominus, quia preest creaturam, & illa subest, & istae denominationes respectu sunt quaedam reales appellationes sumptae ex pluribus rebus, sed non sunt reales respectus existentes in deo, & praedictae denominationes respectu magis videntur pertinere ad praedicationem actionis quam relationis.

13 AD PRIMUM argumentum dicendum quod circumscripto omni actu rationis deus est creator, & Dominus, nec ista nomina dicuntur relationem rationis, sed denominationem actionis extrinsecus aduenientem quae est realis, sicut & illud extrinsecus adueniens unde oritur.

14 Ad secundum dicendum quod denominatio respectu Dei ad creaturam est realis, quia habet reale fundamentum & reale extremum, sed in deo nullus est realis respectus per comparationem ad creaturam.

15 Ad tertium dicendum quod nos non negamus quin deo conueniat realis denominatio respectu sumpta ex pluribus, talis enim potest aduenire alicui sine eius mutatione & compositione, sicut pater de similitudine & aequalitate: & de his est verum dictum Aristotelis, phyficorum, sed realis respectus per se consequens fundamentum suum non potest de nouo alicui aduenire sine eius mutatione, nec respectus accidentaliter aduenit de nouo alicui, quin ponat in eo nouum modum essendi, & propter hoc nullus praedictorum respectuum potest deo conuenire ex tempore.

DISTINCTIO XXXI.

Sententia in generali & speciali.

PRAETEREA considerari oportet. Superius determinauit Magister de proprietate personarum: nunc determinat de appropriatis. Et diuiditur in duas partes. Primo enim determinat de appropriatis personarum. Secundo inquit quomodo secundum appropriata personae adinuicem comparantur. Secunda pars incipit in principio trigesima secundae distinctionis. Hic oritur quaestio. Prima diuiditur in tres. Primo determinat quorundam nominum significaciones, quae personis diuinis appropriantur. Secundo assignat appropriata secundum Hilarium. Tertio secundum Augustinum. Secunda ibi, Hic non est praetermittendum. Tertia ibi, Illud autem sciri oportet. Prima pars diuiditur in tres. Primo inquit de significatione huius nominis aequalitas. Secundo de similitudine & similitudine. Tertio ex dictis approbat quorundam sententiam. Secunda ibi, Hae etiam dicimus de similitudine. Tertia ibi, Unde quibusdam. Secunda pars principalis in qua ponit appropriationem Hilarii diuiditur in duas. Primo enim ponit appropriationem Hilarii cum expositione Augustini. Secundo respondet ad praemissa. Tertia pars principalis in qua ponit appropriationem Augustini diuiditur in duas. Primo enim proponit eam. Secundo ponit appropriationis rationem. Secunda ibi, Sed plurimos mouet. Hae est sententia in generali. In speciali sic procedit & inquit primo, Vtrum hoc nomen equale substantiam a relatione dicat in diuinis. Secundo inquit vtrum equitas secundum essentiam, an relationem attendatur. Tertio inquit quae sit ipsa aequalitas. Ad primum respondet quod aequale relatiue dicitur, nihil enim sibi ipsi est aequale. Ad secundum respondet quod aequalitas est quaedam relatio secundum nomen solum. Realis enim qualitas in diuinis est identitas unitatis. Postea dicit quod idem est de similitudine, quia relatiue dicitur secundum nomen, similitudo autem secundum essentiam unitatem attenditur. Postea autem approbat ex his opinionem quorundam dicentium quod simile & aequale, non positiuum, sed negatiuum dicuntur in diuinis, aequalitas enim excludit magnitudinem differentem. Similitudo vero diuersitatem. Postea ponit appropriationem Hilarii, dicens quod Hilarius eternitatem appropriat patri, speciem filio, usum spiritui sancto, quam Augustinus exponens dicit eternitatem appropriat patri, quia aeternitas priuat principium, & ideo conuenit patri,

quia innascibilis est. Filium vero vocat imaginem cui attribuit speciem & pulchritudinem propter perfectam & proportionatam patris representationem cum summa aequalitate & similitudine, spiritum sanctum vocat munus, quia donum est patris & filii, cui attribuit usum, ab ipso enim ad nostram utilitatem omnia nobis infunduntur. Postea respondet ad quoddam dubium posse enim aliquis credere quod Hilarius in verbis praedictis proprietates personales exprimit. Unde determinat quod non videtur tamen quod nomine aeternitatis dedisset intellectum innascibilitatis. Subdit etiam quod secundum Hilarium licet pater sit aequalis filio, & conuerso, tamen dicit quod filius aequatur patri, & per originem tendit in patris aequalitatem, & non conuerso. Postea ponit applicationes Augustini quod patri vnitas appropriatur filio, aequalitas spiritui sancto, vtriusque concordia. Postea declarat, & primo quo modo vnitas appropriatur patri. Hic enim omnes personae propter naturae unitatem, & conformitatem voluntatis possunt dici vnum, quia tamen non habet principium a quo sit, appropriatur patri qui est sine principio, vbi etiam subdit quod pater & filius & spiritus sanctus dicuntur esse vnum principium. Unde & vnus dominus, aequalitas vero appropriatur filio in quo primo inuenitur aequalitas in diuinis, spiritus sanctus autem appropriatur concordia, quia ipse procedit in diuinis, ut amor et dilectio. Hae est sententia, &c.

QUESTIO PRIMA.

Vtrum aequalitas in diuinis sit relatio realis.

Thom. 1. q. 2. ar. 2. ad 5.

CIRCA distinctionem istam quaeritur de duobus. Primum est de aequalitate diuinarum personarum. Secundum est de appropriatione quae fit in diuinis. Quantum ad primum sic proceditur. Et videtur quod aequalitas in diuinis relatio sit realis, quia illae relationes quae sic se habent quod earum est idem fundamentum & eadem extrema si vna est realis & alia, sed relationes originis habent idem fundamentum & eadem extrema cum relatione aequalitatis (vtriusque enim est essentia diuina fundamentum, & personae diuinae sunt extrema) ergo cum relationes originis sint reales, videtur quod relatio aequalitatis sit realis.

2 Item sicut perfectio diuinae essentiae requirit quod ipsa a patre communicetur filio, ita requirit quod sit eadem in patre & filio, sed propter primum pater realiter refertur ad filium relatione originis, quia scilicet habet essentiam a patre, ergo propter secundum pater debet realiter referri ad filium relatione aequalitatis, quia filius habet eandem essentiam cum patre.

3 **IN CONTRARIUM** arguitur, quia si aequalitas in diuinis esset realis relatio, tunc in diuinis essent plures relationes reales quam quatuor, hoc autem est inconueniens, ergo &c.

4 **RESPONSIO.** Hic est triplex modus dicendi concors in conclusione hac quod aequalitas in diuinis est solum relatio rationis, sed differens in modo probandi. Primus modus talis est, relationum quaedam sunt similitudinum nominum, sicut illae quae fundantur super vnum pro idem simile & equale. Quaedam dissimilitudinum & haec sunt in triplici differentia: quia quaedam fundantur super numerum, ut duplum, subduplum, quaedam super actionem & passionem ut pater & filius, quaedam autem referuntur ut mensura & mensuratum, & haec relationes dissimilitudinum nominum proportionabiliter se habent ad illas quae sunt similitudinum nominum dissimilitudinum nominum, scilicet illarum quae fundantur super numerum, & illarum quae fundantur super actionem & passionem: tertius autem modus relationum est secundum rationem: scilicet mensurae ad mensurabile, sic in relationibus similitudinum nominum duo modi sunt reales in creaturis duntaxat, scilicet aequalitas & similitudo. Tertius autem est secundum rationem, scilicet identitas. Tunc dicunt isti vltimas quod sicut qualitas & quantitas in diuinis transeunt in substantiam, sic relationes fundatae super quantitatem, ut aequalitas, & super qualitatem, ut similitudo transeunt in relationem fundatam in superstantiam